

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен "доктор" по: област на висше образование 3.0 Социални, стопански и правни науки професионално направление 3.8 Икономика, научната специалност Организация и управление на производството.

Автор на дисертационния труд на Павел Георгиев Червенков – редовен докторант към катедра „Мениджмънт и маркетинг“ при Аграрен Университет, гр. Пловдив.

Тема на дисертационния труд: „Стратегия за дигитализация на лозаро-винарския сектор“.

Изготвил становище: проф. д-р Виолета Динкова Дириманова, Аграрен Университет, гр. Пловдив, Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8 Икономика и управление, Научна специалност: Организация и управление на производството. Определена за член на научното жури със заповед № РД 16-519/22.04.2025 год. от Ректора на АУ.

1. Кратко представяне на кандидата.

Павел Георгиев Червенков дипломира се със степен „бакалавър“, специалност Управление на регионалното развитие във Факултета по икономика в Аграрен Университет, Пловдив през 2018 г. Магистратура завършва през 2019 г. със специалност Аграрен маркетинг в същият факултет и университет, както бакалавърската и степен Павел Червенков е била редовен докторант към катедра „Мениджмънт и Маркетинг“ при Аграрен Университет, гр. Пловдив за периода 2022-2025 година. По настояще работи във "Индустриални решения" ЕООД, София, България като инженер по автоматизация. Владее отлично английски език и има добро ниво по руски език.

2. Актуалност на проблема.

Темата на дисертационния труд е свързана с устойчивото конкурентно развитие, изисква налагането на перфектен контрол върху всички бизнес процеси в лозаро-винарското предприятие чрез налагането на подхода на дигитализация на тези процеси. Конкурентоспособността все повече разчита на дигитализацията и умелото извличане на ползи от този процес, ползи които да бъдат превърнати в конкурентно предимство спрямо останалите участници на пазара. Докторантът установява необходимостта от секторна стратегия за дигитализация, която да бъде ключов конкурентоопределящ фактор за развитието на лозаро-винарството. Независимо, че на този етап в България има готова и утвърдена стратегия за дигитализация на земеделието, трябва да бъде декомпозирана на отделни отраслови стратегии, ако искаме ефективна секторна стратегия за дигитализация по отношение на постигане на конкурентно развитие. В лозаро-винарския отрасъл има своята специфика, която трябва да бъде отразена в стратегията за неговата дигитализация, така че да се постигне максимален ефект. Затова в дисертацията се разглежда основна хипотеза, че дигитализацията е критичен фактор за постигането на конкурентоспособност и конкурентно развитие на този сектор в страната.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Целта на дисертационния труд е ясно формулирана и цели да се изработи стратегия за дигитализация на лозаро-винарският отрасъл, като се отчете отрасловата специфика. Постигането на набелязаната цел, налага да бъдат разрешени следните научно-изследователски задачи, като (1) изясняване на същността на конкурентоспособността в условията на дигитализация на бизнес процесите; (2) анализ на процесите на дигитализация и тяхното влияние върху конкурентоспособността на лозаро-винарските предприятия; (3) анализ и оценка на влиянието на дигитализацията върху конкурентоспособността на лозаро-винарският сектор; (4) идентифициране на предизвикателствата за налагане на дигитализацията на отрасъла и приложението на прецизното земеделие в лозаро-винарските предприятия и (5) разработване и валидиране на стратегия за дигитализация на лозаро-винарският сектор.

Обект на научното изследване са лозаро-винарските предприятия на територията на Република България. Под лозаро-винарско предприятие се разбира, такова при което се съчетават лозарството с винопроизводството т.е. това предприятие притежава лозови масиви и самостоятелно преработва една част от добитото грозде във винопромишлени продукти. *Предмет на научното изследване* са критичните фактори за дигитализация на лозаро-винарският сектор за период на изследване от 5 години (2018-2022). Използват се конкретно определени подходи и методи за анализ и решаване на изследователските задачи на дисертационния труд.

При провеждане на изследването докторанта е използвал следните *методи*: системен анализ, ситуационен анализ, сравнителен анализ, статистически методи, диагностичен анализ, прогностичен анализ и др.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Дисертационният труд на докторанта се състои от въведение, изложение в три глави, заключение и използвана литература. Дисертационният труд е в обем на 137 страници. Анализът в дисертационното изследване е онагледен чрез 5 таблици и 48 фигури. Използвани са 97 литературни източника основно на български и английски език.

5. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

При работата си по дисертацията, докторанта е проучила голяма част от съвременната специализирана научна на български и чужди автори. Източници на информация също са данни от МЗХГ - дирекция "Агростатистика", дирекция „Развитие на селските райони“ и дирекция „Компесаторни мерки“, както и данни от аграрния доклад на МЗХГ, данни на Евростат и нормативни документи на Европейската комисия и Република България. Основна част от информацията е набрана чрез анкети сред мениджъри и собственици на лозаро-винарския предприятия.

В теоретичната част е разработен критичен анализ на мненията на изследователите на проблема. Изведени са основните конкурентни предимства на

различните организационно форми за управление на лозаро-винарския бизнес, представена е теорията за иновациите и е направен задълбочен анализ на теориите и подходите бизнес предприятието в условията на дигитална среда. В дълбочина е представен процеса на дигитализация като система, обхващаща различни софтуерни и хардуерни решения в процеса на постигане на по-висока конкурентоспособност. В края на първа глава е представен и аргументиран методическият подход на дисертационното изследване.

Основни методически подходи се разработени и адаптирани, за да се докаже основната теза в дисертационния труд се базира на следните стъпки: (1) дефиниране на подход за идентифициране на основните пречки за ускорено дигитализиране на бизнес процесите в лозаро-винарските предприятия - използване на методите на анкетното проучване и фокус групите; (2) дефиниране на подход за анализ и оценка на търсенето и предлагането на дигитални технологии за повишаване на конкурентоспособността на лозаро-винарските предприятия – използване на статистическа информация както и провеждането на анкетно проучване сред основните доставчици и потребители на дигитални технологии; (3) дефиниране на подход за анализ и оценка на конкурентоспособността на лозаро-винарските предприятия, които са внедрили дигитални технологии в своето управление; (4) дефиниране на подход за разработване на стратегия за дигитализация на лозаро-винарския сектор - SWOT анализ и методът на фокус групите; и (5) дефиниране на подход за привличане на заинтересованите страни с цел ускоряване на процеса на дигитализация на сектора. В дисертацията методологически са анализирани и оценени индикаторите за конкурентоспособността на лозаро-винарските предприятия и в резултат на този анализ се оказва, че дигитализацията оказва въздействие върху конкурентоспособността по отношение на нарастване на брутната печалба и рентабилността на продажбите.

В последната аналитична глава са разгледани процесите, които настъпват при дигитализацията в предприятието при промяна на условията на бизнес средата и начина на управление. В предложената стратегия за дигитализация на лозаро-винарството са определени четири стратегическите цели постигнати чрез шест мерки, които основно целят повишаването на конкурентоспособността на лозаро-винарските предприятия.

6. Приноси на дисертационния труд.

Дисертационният труд „Стратегия за дигитализация на лозаро-винарския сектор“ съдържа следните приноси, идеи и решения, които може да се формулират:

- Изяснена е същността на ролята на дигитализация в управлението на бизнес процесите в сектора;
- Анализирани са процесите на дигитализация и тяхното влияние върху конкурентоспособността на лозаро-винарските предприятия;
- Анализирано и оценено е влиянието на дигитализацията върху конкурентоспособността на лозаро-винарския сектор;
- Идентифициране са предизвикателствата за налагане на дигитализацията на отрасъла и приложението на прецизното земеделие в лозаро-винарските предприятия;

- Разработена и валидирана е стратегия за дигитализация на лозаро-винарският сектор;
- Разработена е стратегия за привличане на заинтересованите страни в процеса на дигитализация на лозаро-винарският сектор.

7. Критични бележки и въпроси.

Методичната част не е много добре аргументирана в самото изследване. Литературната справка е обширна и много добре анализирана и онагледена в теоретичната част. Препоръчвам да публикува повече научни трудове в списание с висок импакт фактор, за да бъде оценена научната ѝ продукция от по-голям кръг специалисти, както в България, така и в чужбина.

8. Публикувани статии и цитирания.

По темата на дисертацията докторанта е публикувал три самостоятелни статии, което е изискуемия минимум за придобиване на образователно-квалификационната степен доктор. Те са:

1. Chervenkov, P. (2022). Digitalization processes in precision farming and their role in sectoral competitiveness. *Journal of Bio-based Marketing* vol. 2, 2022, 59 – 75, ISSN 2683-0825
2. Chervenkov, P. (2023). Impact of digitalization on the competitiveness of viticulture enterprises. *Journal of Bio-based Marketing* vol. 2, 2023, 11 – 19, ISSN 2683-0825
3. Chervenkov, P. (2023). Main determinants of demand for digital services in viticulture. *Journal of Bio-based Marketing* vol. 2, 2023, 21 – 28, ISSN 2683-0825

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторанта, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на **Павел Георгиев Червенков** образователната и научна степен “доктор” по научната специалност Организация и управление на производството.

Дата: 8.05.2025 г.
гр. Пловдив

ИЗГОТВИЛ СТАНОВИЩЕТО:
(проф. д-р Виолета Дириманова)